

kan zijn over-
Synode, om te
ongeropt gezag
— juist daarom
kan, dat haar
erkeende onder-
de, dat wij op
begrijpen.

w. dw.,
LMANN,
N DER VLIET
ning met de
elt tegen onze
t hij, dat men
en datum van

december 1925,
ten nog alleen
gebaseerd op

en op 17 Maart
ng door Dr. G.
ijn mondelinge
gior Synode
ale Rapporten
RULLMANX.

ikanten dank-
elens.
ker geworden
men.

rijpelijk punt

op den eisch-
e gesteld en
Synode aan

en die mede-

en, welke de
ontvangen en
e.

gelijk met de
erd werd, ge-

ter Vliet kon-
is nemen.

verklaring bij
dzakelijk was,
t naar Dr. R.
kan worden
het rapport
nde antwoord

verklaring en
hun verband
a) te goed
leidt.

gevolgen niet

enken aan het
zouden zij en
e Synode geen

vrees, dat zij
acht en auto-
oorde Gods".
ds deze broe-
t geheel iso-

— wij hou-
af. Ridderbos

uitspraak van

de.

is de laatste
at zij (n.l. de
meestal voor
iet overbodig.
rklaanle".

i uitlog nota-

ppgesteld, dat

erzokerd hou-
eling ligt om
en autoriteit
ds, komt het
n deze dagen

schelijk voor,
aart, dat de
blijft aan de
deren indruk

in staat van

orden — „be-
raken ruimte

in het diepe

oordeelde, dat

arden de pre-
stpraak der
rstelling, dat

de.

ersterkten zij
Synode uit
ar aanstonds.

zoo zuiver gesteld. Wat al verwarring en verdeeld-
heid zou ze dan hebben voorkomen?"

Ook hier weer wordt geen geringe schuld op
de schouders der Synode geladen!

Zij wordt hiernede verantwoordelijk gesteld voor
het feit, dat er zooveel verwarring en verdeeldheid
is ontstaan!

Werkelijk, de missive van de beide predikanten
is zoo onschuldig niet, als zij het nu voorstellen.

Zij kunnen liever de verantwoordelijkheid, dat
tegenstanders van de Synode zich gaarne op hen
beroepen, niet zoo van zich afschuiven.

Wij willen heel graag aannemen, dat zij er nu
anders tegenover staan.

Maar een gulde erkenning, dat zij zich destijds
hebben vergist en de Synode niet billijk hebben
oordeeld, ware wel zoo aangenaam.

En nu de blijdschap van dat Synodelid, waarvan
zij thans gewag maken!

Voorerst sprak dat Synodelid voor zichzelf, want
gelijk ik een vorig maal opmerkte kan een alge-
meene indruk niet worden gegeven, omdat deze
missive en het advies daarop uitgebracht, slechts
een hamerstuk was.

Voorts drukt de broeder zich zeer voorzichtig
uit. Hij legde de blijdschap deze restrictie op: „in-
zover het de Synode de gelegenheid bood, nog
eens pertinent te verklaren".

Vooraf dat „nog eens" spreekt boekdeelen.
Daarin ligt opgesloten: ze had het al pertinent
verklaard.

Dat Synodelid moet een bijzonder hoffelijk man
zijn.

Van zijn kant mag men de zaak ook bekijken.

De Synode konstateerde, dat er bij de beide
predikanten misverstand bestond.

Dat men nu blij zou zijn over een misverstand
is natuurlijk nagesloten.

Dat neemt echter niet weg, dat men wel blij
kan zijn in de gelegenheid te zijn dat misverstand
uit den weg te ruimen.

Ieder zal echter hopen, dat de menschen niet
veel van die blijdschap over hem zullen smaken.
Thans over het onderschrift.

Hier annexeren de beide predikanten weer Dr.
Diermause. Mogen wij Dr. Diermause, voor wiens
scherpzinigheid enz. wij evenveel respect hebben
als de beide predikanten, in zijn aktieve rust laten.
Wanneer wij dit punt gingen uitwerken, zou men
een eigenaardig toernooi kunnen beleven. Maar
waartoe? Bepalen we ons tot de feiten.

De beide predikanten vroegen alleen dit van de
Synode: dat zij „alsnog hare uitspraken
nader verklare in dien zin, dat duidelij-
k blijke, dat zij de belijdenis appella-
bel stelt aan de Heilige Schrift en dat
zij hare deelen en besluiten niet ge-
lijk stelt met de waarheid Gods".

Meer vroegen zij niet.

Welnu, wij toonden aan uit het dogmatisch rap-
port, dat de Synode dit reeds had verklaard.

Zij had daarin met even zooveel woorden,
letterlijk, het appellaat zijn van de belijdenis
aan de Schrift en het recht van graven erkend.

Hoe kunnen nu toch de beide predikanten zoo
strak en stijf blijven volhouden, dat de Synode
zich na hun missive anders uitsprak dan eerst!
Laten zij toch den schijn mijden, dat het hun
te doen is om „Rechtshaberel".

Daarmee dienen wij de zaak des Heeren niet.
De beide predikanten kunnen onze „droefheid"
niet begrijpen.

Dit spijt ons.

Als zij, om hierop nogmaals te wijzen, in hun
onderschrift over de Synode het vonnis strijken
„Had ze de kwestie maar aanstonds zoo zuiver
gesteld. Wat al verwarring en verdeeldheid zou
ze dan hebben voorkomen!" dan doet ons dit tot
op dit oogenblik leed.

Het is nog het minste, dat zij hier de beau rôle
trachten te spelen: wij de helderzienden, de Synode
de kortzichtige, maar door onze helderziendheid ook
helderziend geworden.

Maar dit doet ons leed, dat zij door zulk een
onbillijk en humer onwaardig oordeel, de legen-
stand tegen de Synode — onbedoeld, gewis! —
voedsel hebben gegeven.

Dat de missive der beide predikanten de Synode
tot lichtdraagster heeft gemaakt — onze kerkelijke
pers heeft in dien geest nergens geschreven.

Maar wel de liberale en de „schismatische" pers
hebben de missive hoog aangeslagen.

Of de Utrechtsche predikanten het begrijpen of
niet: dat bedroeft ons.

Er is echter nog een P. S.

Dat wij de instemming van Dr. R. met de bro-
chure „Ons aller Moeder" „uitgespeeld" zouden
hebben tegen de missive, is een misverstand bij
Dr. R.

Integendeel.

Wij hebben met vreugde geconstateerd, dat zich
een verandering bij Dr. R. had voltrokken.

Hoewel anderen, die over niet meer gegevens
beschikten dan Dr. R. dadelijk op „Ons aller Moe-
der" anders reageerden en aanstonds er tegen waar-
schuwden, doet het ons goed, dat Dr. R. thans
ook op dit standpunt staat.

Verre van hem van deze verandering eenig ver-
wijt te maken zouden wij wel wenschen, dat de

schrijvers van „Ons aller Moeder" ons gerefor-
meerde volk wilden verblijden met de publikatie:
wij oordeelden bij het schrijven van onze brochure
naar de gegevens, welke wij toen hadden, maar
nu wij door de procedure en wat daarmee in ver-
band staat, meer licht hebben ontvangen, nu ver-
klaren wij, dat wij ons gevoelen geheel hebben
herzien en dankbaar zijn voor de beslissingen van
de Synode van Assen.

Welk een gunstige uitwerking zou dat op men-
gen bezwaarde hebben.

Hoe zou het olie op de golven zijn.

Het zou niet in ons opkomen iets tegen hen
uit te spelen.

Dankbaarheid zou in ons den boventoon voeren.
Evenals wij Dr. Rullmann hier openlijk onzen
dank betuigen voor zijn moedige bekentenissen.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Avondmaalsviering en gevoelige genieting.

II (Slot).

We zijn het dus eens over deze twee dingen: re, dat
het Heilig Avondmaal niet door Christus is ingesteld
om den zinnen af en toe een ure van gevoelige geestelijke
genieting te geven, maar tot sterking van hun geloof;
en ze, dat versterking van ons geloof niet alleen bedoelt
ons allengs rijker te maken in vrede en blijdschap, maar
ook en niet minder, ons te doen toenemen in heilig-
making en alle vrucht des Geestes die uit haar opbloeit.

Daarom moeten we — dat was m'n eerste opmerking
in antwoord op de vraag van br. B. — als we vrucht
zoeken van de viering des H. Avondmaals, niet in de
eerste plaats, veel minder uitsluitend vragen naar blijd-
schap in God en hooggestemden geloofsroem, maar óók
omzien naar afsterfing van de zonde en groeiende lust
in al wat God welbehagelijk is.

Doch dan moeten we — en dat is m'n tweede op-
merking — ook daarbij met geestelijke onderscheiding
te werk gaan.

Dat zouden we niet doen, als we nu, gedurende of
onmiddellijk na het gebruik des H. Avondmaals, ons
innerlijk leven gingen bespieden, om te zien, wat daar
nu, in geestelijke kennis en geloofsvertrouwen, in liefde
tot den Heere Jezus, tot onzen Vader in de hemelen,
en tot onze broeders en zusters op aarde; in vijandschap
tegen de zonde en in hartelijke lust tot geboortzaamheid
aan onzen God; in troost en vrede, in blijdschap en
hope — als vrucht van de viering van het Avondmaal
valt te constateeren.

Want wie dat deed zou even dwaas doen als de boom-
kweker die, onmiddellijk nadat hij mest om zijn boom
had gelegd, den maatstok voor den dag haalde, om te
zien hoeveel zijn boompje nu al opschoot, en naar de
bloesems en de vruchten ging zoeken die hij aan de
bemesting te danken had; of als de moeder die, zoo
dikwijls ze haar kindje zoogt, aanstonds met meter en
weegschaal poogt vast te stellen, wat de voeding uit-
werkte.

Zulk een kweker en zulk een moeder zouden ver-
geten, dat de voeding bij een boom en bij een mensche-
lijk lichaam, niet aanstonds en rechtstreeks elk van de
deelen: elk takje en elk lid, ten goede komt, maar dat
ze centraal wordt aangebracht: bij den boom in den
wortel, en bij het menschelijk lichaam in de voedings-
organen; dat ze eerst door een zeer ingewikkeld en
tijd-vragend proces vandaar naar de verschillende de-
len wordt geleid, en dat, als ze daar eenmaal aange-
komen is, er nog weer zekere tijd verloopt, eer van
buiten af iets van de uitwerking wordt waargenomen.
En dan voorts — niet te vergeten — dat, wijl alles in
een organisme als een boom en een menschenlichaam
niet mechanisch: met schok en stoot, maar organisch:
d.w.z. in den weg van groei, tot vollen wasdom komt,
de ontwikkeling bij beide nooit bij rukken en sprongen,
maar altoos alleen geleidelijk en op den duur valt te
constateeren.

Een tuinman ziet zijn boomen en planten niet bij elke
besproeiing, en een moeder haar kind niet na elke voe-
ding, op eens zooveel millimeter grooter en sterker dan
een oogenblik tevoren; beide merken eerst na ver-
loop van dagen en weken, dat het leven niet stilstond en
hun zorg niet tevergeefs was.

En nu mogen we natuurlijk niet zoo maar op het ge-
nadeleven overgedragen elke levenswet die geldt voor
boom en plant en menschelijk lichaam.

Doch dit staat toch vast, dat onze ziel evengoed als
ons lichaam organisch bestaat; dat ook daarin alles
onderworpen is aan de wet van groei, waaraan God de
Heere alle leven bond; dat ook het genadeleven ziele-
leven is, en dat het daarom ook in dat genadeleven — al
is Gods vrijmacht ook hier nooit gebonden — wat
zijn groei en vruchtbaarheid aangaat, alles niet mecha-
nisch maar organisch toegaat.

De Heilige Schrift verzuimt ook niet ons daar op-
merkzaam op te maken. Ze spreekt van „mannen en
vaders", en ook van „kinderen" in Christus; van ge-
loovigen die met „melk" gevoed moeten worden, en van
anderen die in staat zijn „vaste spijs" te „verdragen";
van „opteassen in de kennis en de genade van Christus"
en van „vrucht dragen" in de gemeenschap des Heeren.
En het Heilig Avondmaal zelf: disch, met spijs en
drank voor 't lichaam, als teeken en onderpand van
wat de ziele voedt en laaft ten eeuwigen leven, is er als
op aangelegd, om ons op deze overeenkomst tusschen
het natuurlijke en het geestelijke telkens opnieuw op-
merkzaam te maken.

Als we dit bedenken — als we bedenken, dat wat de
Heere ons door het Sacrament wil toebrengen is: ster-

king van ons geloof; dat bij die sterking de genade des
Geestes zich altoos, naar het organisch karakter van ons
zieleleven, richt op den wortel en niet rechtstreeks op de
takken; op het vermogen des geloofs en niet recht-
streeks op de onderscheidene werkingen van 't geloof;
en dat wat de Heilige Geest ons zoo aan geloofssterking
toebrengt, naar de vrijmacht des Geestes, wel aan-
stonds in zijn vrucht kan, maar volstrekt niet altoos
behoeft, waarneembaar te worden voor ons bewustzijn
— dan is het duidelijk, dat we zeer wel een gezegende
Avondmaalsviering gehad kunnen hebben, ook al kon-
den we daarbij of onmiddellijk daarna niet spreken van
gevoelige genieting of van bijzondere verheffing van
ons geloofsleven.

Onze kerken schromen dan ook niet met heerlijke
gereformeerde geloofsnuchterheid, al haar leden die
aan den disch des Heeren aanzaten, onverschillig wat
daarbij hun zielervaringen waren, de belijdenis op de
lippen te leggen: „dat de Heere aan zijn tafel hunne
zielen gespijzigd heeft" en ze daarvoor hem God en Va-
der in Christus hartelijk te doen danken en loven.

Doch terwijl ze hen daarvoor doen danken, doen ze
hen tegelijk — en hierin ligt, dunkt me, het antwoord
op B's vraag: of nog weken na de Avondmaalsviering
de vrucht ervan zich bij ons zetten kan — doen ze hen
tegelijk bidden, dat onze „getrouwe God en Vader, door
de werking van zijnen Heiligen Geest, de gedachtenis
van onzen Heere Jezus Christus, en de verkondiging
van zijnen dood, ons tot dagelijksch toenemen in het
rechte geloof en in de zalige gemeenschap van Christus
wil laten gedijen".

Hoe ver was het van onze vaders, de vrucht van het
Sacrament af te meten naar de gevoelsaandoeningen.

Intusschen make dit niet den indruk, alsof ze
koude verstandsmenschen waren, wien het niet
deerde, of ze met een onbewogen ziel de teekenen en
panden van het gebroken lichaam en het vergoten bloed
huns Heilands konden ontvangen en genieten. Dat zegt
de ontroerend-teedere overdenking van 's Heeren lijden
en sterven in ons Avondmaalsformulier ons wel anders.
En het is om ons over weg te schamen voor onzen God,
dat alles in ons niet tegelijk heiliglijk weent en lacht,
als ons de teekenen worden toegereikt van het lichaam
dat onze gezegende Middelaar voor ons liet breken en
van het bloed dat Hij voor ons vergoot.

Maar — en laat ons dat nooit vergeten — van de
mate onzer gevoeligheid is de vrucht van het werk des
Geestes in onze zielen niet afhankelijk. En wát Hij in ons
werkt, nog eens, dient zich in den regel niet aanstonds
aan in ons bewustzijn.

Laat ons, zoo dikwijls we ten Avondmaal gaan, niet
allereerst uitzien naar gevoelige genieting, maar zoeken
sterking van ons geloof, tot rijker vruchtbaarheid voor
den dienst en voor de eere onzes Gods.

Dan zal ook de blijdschap niet achterblijven.

V.

K. F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Ons Indië!

Reeds eerder (16 Oct. '25) is in deze rubriek
gewezen op het gevaar, dat ons Indië dreigt van
communistiche zijde. Thans vestigt het debat over
de begroting van koloniën op de communistiche
interpellatie in de Tweede Kamer der Staten-Ge-
taal opnieuw de aandacht op dit ernstig gevaar.

Bovendien brengt iedere Indische post nieuwe
mededeelingen over communistiche woelingen en
daartegen genomen maatregelen, zoodat soms zelfs
de vraag gerechtigd schijnt of wij al niet te veel
hebben laten bederven.

Het blijkt, dat het kwaad ernstige afmetingen
heeft aangenomen en dat zelfs in vele gevallen
het personeel in dienst der Overheid niet vrij uit-
gaat. Een en ander is zeker mede een gevolg van
een te slappe houding in vroeger dagen.

Het is toch al te dwaas, dat de Overheid per-
sonen in dienst neemt, die openlijk verklaren het
gemunt te hebben op de versterking der bestaande
maatschappelijke orde. Zoo iets kan m.i. hier in
Nederland al niet worden toegelaten.

In Indië is dit nog veel funester. Daar staan
wij met een zeer klein groepje blanken tegenover
een miljoenen bevolking, waartegen wij betrek-
kelijk zeer weinig machtsmiddelen in werking kun-
nen stellen.

Het is dus daar, veel meer nog dan hier, noodig,
dat ieder, die in staatsdienst is, zijn best doet
het gezag te steunen en te handhaven.

Hier ontbrak in den laatsten tijd veel aan.

Vooraf de onderwijzers schenen zich voor een
deel te beschouwen als ambtshalve belast met
de propaganda voor het communisme.

Gelukkig gaan thans voor het dwaze van dezen
toestand de oogen open. Wij lezen althans in een
rondschrift van den Directeur van Onderwijs het
volgende:

„Gelijk bekend heeft de regering het gewenscht
geacht om het door haar ingenomen standpunt tegen-
over landsdienaren, die sociaal-politieke propaganda
voeren, nader te verduidelijken.

Wat de ambtenaren in het algemeen betreft, wenscht
zij iedereen vrijgelaten te zien in zijn staatkundige
overtuiging, doch zoodra het de uiting daarvan geldt,
wordt van iedereen landsdienaar, hoog of laag, gevor-
derd, dat hij zich zal onthouden van daadwerkelijke
propaganda, welke ontwrichting van het overheids-
gezag ten doel heeft of daartoe leidt, onverschillig
op welke wijze dit geschiedt, hetzij in het openbaar
dan wel in het verborgen.

Van de onderwijzers wordt bovendien geëischt, dat zij ook bij andere politieke propaganda of bij vakverenigingsacties of soortgelijke uitingen van verenigingsleven, steeds met gematigdheid te werk gaan, dat zij heftige, langs het kantje der strafwet gaande taal vermijden en dat zij zich afzijdig houden, wanneer in hun omgeving acties gaande zijn, waardoor de gemoederen in groote beroering worden gebracht.

Waar de regering voortdurend uitdrukkelijk te kennen heeft gegeven, dat voor hen, die de aangegeven gedragslijn niet wenschen te volgen, in 's lands dienst geen plaats is, ligt het in de rede, dat degenen, die zich voorbereiden voor een landsbetrekking, eveneens met dat standpunt hebben rekening te houden.

Ter voorkoming van teleurstellingen wordt mitsdien ter kennis van belanghebbenden gebracht, dat geen personen in 's lands dienst zullen worden opgenomen, die in het openbaar ontoelaatbare propaganda voeren als hierboven omschreven. Tevens zullen zulke personen, voor het geval zij tijdens hun opleiding van landswege steun genieten, b.v. in den vorm van een beurs, niet verder in het genot van dien steun kunnen worden gelaten.

Ook bij andere diensten schijnt men een zuivering te ondernemen. Herhaaldelijk lezen wij berichten over gearresteerde communisten, ontdekte aanslagen en verstoorte vergaderingen. In Soerabaja bleek zelfs een heele zuivering der politie noodig te zijn, waarbij in totaal niet minder dan 50 agenten ontslagen werden.

Eigenaardig doet het bij dit alles aan, dat dit destructieve werk niet alleen in de Tweede Kamer door een communist verdedigd wordt, maar dat deze daarbij zelfs zijdelings steun ontvangt van de socialist.

Gelukkig heeft de nieuwe minister geantwoord op een wijze, die alle misverstand wegneemt.

Openlijke of bedekte propaganda voor het communisme kan in Indië niet worden toegelaten.

De bevolking staat weerloos en zonder critiek tegen het evangelie van Moscou.

Daar komt bij, dat de economische omstandigheden vooral op Java, het volk voor het ontvangen van het communisme bijzonder geschikt maken.

In de laatste 50 jaren is daar de bevolking op ontstellende wijze toegenomen. Hierdoor ontstond voor den Javaanschen boer een tekort aan grond.

Gepaard hiermee ging een snelle ontwikkeling der cultuur, die den primitieven landbouwer de concurrentie onmogelijk maken.

Nooit zal de Javaansche landman uit den grond kunnen halen wat de groote wetenschappelijk geleide, met moderne hulpmiddelen toegeruste onderneming er uit kan halen. Zoodra deze beide ongelijke partijen in vrijheid zouden kunnen concurreren naar de natuurlijke hulpbronnen van het land, zou de Javaan tot pauper zijn geworden.

Bovendien komt de Westersche wereld tot de bevolking met allerlei prikkels en nieuwe behoeften, zonder in overeenstemming daarmee de middelen tot behoeften bevrediging te bieden.

Als nu aan den Javaan gezegd wordt, dat dit alles is de macht van het kapitaal en dat hij zich met één slag vrij kan maken van de vreemde overheersching en tegelijk alle dingen kan verschaffen, die hij wenscht, dan ziet hij de leugen dezer beloften niet in en is hij zeer spoedig tot iedere actie bereid.

Dubbele waakzaamheid is daarom noodig.

Van de zijde van het bestuur moet met krachtige hand geregeerd worden, maar daarmee zijn we er niet.

Steeds meer dient het Christelijk volksdeel zijn beste zonen te geven voor den Indischen dienst en moeten wij alle krachten inspanssen om door middel van Zending en school aan het Indische volk te brengen het Evangelie der verlossing.

Arnhem.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

De oorzaken van de psycho-pathologische verschijnselen in de moderne romanliteratuur.

II.

In het vorige artikel vingen we onze bespreking van de oorzaken der psycho-pathologische verschijnselen in de moderne romanliteratuur aan, met te wijzen op het individualisme, als het element, dat in de eerste plaats moet worden genoemd.

We betoogden, dat het individualisme in z'n doorwerking gevoerd heeft tot een fatale verenging der persoonlijkheid van den kunstenaar, d.w.z. tot een steeds meer, zelfs uitsluitend, zich concentreren op zichzelf en eigen denkbeelden bij volkomen onverschilligheid voor verhoudingen en gevoelens rondom. En deze verenging moest voeren tot allerlei effecten, die door een ander niet meer mee te voelen zijn, dat is, die psycho-pathologisch zijn.

Bij onze bewijsovervoering beriepen we ons op Frans Coenen. Maar hij is de eenige niet, die in dit verband te citeren valt. Zeker opmerkelijk is b.v. ook wat Maurits Uylert, de literaire criticus van het „Handelsblad“, zegt in een van zijn „kronieken“. Als hij heeft aangetoond, hoezeer de invloed van buiten af voor den Schrijver van betekenis is en een ontwikkeling die niet evenredig is aan de ontwikkeling van de werkelijkheid zonder vrucht blijft, zegt hij dit:

„Waar de Schrijvers het initiatief nemen wordt de geleidelijke ontwikkeling gewelddadig verbroken en de daardoor ontstane leegte wordt kunstmatig aangevuld door vermeende kunst, die niets is dan gekunsteldheid.“

En dan volgt zijn conclusie, die volkomen gelijk is aan de slotsom van Frans Coenen: „Het gevolg hiervan is een modernisme, dat de waarde en den duur van een mode heeft, dat niet uit natuurlijke groei is ontstaan, geenerlei contact heeft... met de gemeenschap en dat tot excessen leidt, die wel verwondering, maar nooit bewondering wekken...“

Excessen dus, „uitwassen“, noemt ook Uylert de voortbrengsels van deze individualistische tendenz. En hij vervolgt „Onze tijd is rijk aan zulke excessen. De bedrivers dezer literaire zonden genieten in eigen kringen zekere reputatie als nieuwlichters en baanbrekers, maar hun werk blijft embryonaal“ (= niet volgroei). Want — en op dat woord meenen we in 't bijzonder de aandacht te moeten vestigen, aangezien het de erkenning inhoudt van een ziekte-toestand bij het besproken werk: „het scheppen van 'literaire kunst vereischt in de eerste plaats gezonde kracht“. Hier toch is al die uitwas, die ziekte, als kunst-uiting veroorzaakt.

We zouden verder kunnen wijzen op de zeer interessante studie van Ch. van Iersel „De psychologie in de moderne literatuur“, op verschillende passages uit Adama van Schellema's „Kunstenaar en Samenleving“, van den Oevers' „Geestelijke Peilingen“, Scharfens „Krachten der Toekomst“ e.d., maar ons onderwerp voor dit artikel is een ander, en bovendien zou het steeds citeeren ook te veel ruimte vragen. We wijzen alleen op dit materiaal, om te doen zien, dat voldoende argumenten voor de uitgesproken meening zijn bij te brengen.

Naast den invloed van het individualisme staat onmiddellijk een tweede element, niet minder sterk en dus ook niet minder beteekenend: de doorwerking van het pessimisme. Ook het pessimisme is een der oorzaken van de vele psycho-pathologische verschijnselen in de moderne romanliteratuur. Zelfs is het een der hoofdoorzaken.

Evenals het individualisme lag het pessimisme in den aard der Tachtigersbeweging; het kwam direct voort uit het naturalisme, dat onder het tachtigersgeslacht leefde en uit de stroomingen, die aan de beweging waren voorafgegaan. Er was immers in de laatste decennien der vorige eeuw een bijzondere belangstelling voor het exacte, voor alles wat werkelijkheid is of zich in reële verhoudingen openbaart. Men doorzocht die werkelijkheid met grengen iver, om al het bestaande te doorgronden, te begrijpen, indien mogelijk in formules vast te leggen, maar men vond bij al dat zoeken toch het gewenschte levensinzicht niet, omdat de eene ervaring steeds weer de andere kruiste. Ook zocht men in die werkelijkheid de schoonheid, de schoone verschijning, die het aesthetisch en ethisch gevoel bevredigen kon (men denke b.v. aan Van Eeden's „Kleine Johannes“, „Het Viooltje dat weten wilde“ van Marie Metz-Koning e.d.) maar vond al evenmin. En door al dat vergeefsche zoeken ontstond als vanzelf de levensonlust, het pessimisme. „De kunst“ — zegt Dr de Koe in een van haar Onze-Eeuw-artikelen — „kon ten slotte geen anderen troost bieden dan de schoone uitbeelding van deze troosteloosheid en zoo ontstond... het pessimisme, omdat de blijdschap over de schoone verschijning alleen de diepere naturen toch geen bevrediging schenken kon“. Uit de „mislukking“ van het naturalisme, door Lod. van Deyssel „de dood van het naturalisme“ genoemd, dat is dus; uit de onmacht om de werkelijkheid bevredigend te benaderen, groeide al bij den aanvang der Tachtigersbeweging het pessimisme. Emants en Helène Lapidoth Swarth waren en bleven de dragers van deze gedachte.

Maar daar kwam nog iets bij. Het individualisme werkte ook in dit opzicht door. „Het individualistische“, zegt Frans Coenen in z'n „Studien van de Tachtigersbeweging“, „bracht van meet af het sombere mee“. „De betrekkelijkheid en nietigheid van het eigen individueel leven... (doet) de meeste individualisten hun verloren kleine in de onbegrensde eenwigheid (gevoelen) en (ze) kunnen daarvan niet zwijgen.“ En — aldus vatten we Coenen's redeneering van meer dan één plaats in zijn boek samen — de groeiende vervreemding van het geordende leven, die de kunstenaars op zichzelf terugdrong, leidde gaandeweg tot een eenzaamheidsgevoel, tot neerslachtigheid en zwaarmoedigheid, en die neerslachtigheid werd tot een zeker soort van levensonlust. Want in de bewustheid van alleen te staan en geen vastigheden meer te onderkennen, ging bij die kunstenaars ten slotte alle vertrouwen verloren en kwam het zich lijdelijk overgeven aan de wanhoop tegenover een menschedom, waarmee alle verband vrijwel gebroken was. Eenmaal zoover, was het ontwikkelingsproces spoedig voltooid; het blinde toeval werd als heerschend gezien te midden van een doellooze en zinlooze opvolging van eindigheden, waartoe ook de mensch zelf behoorde met al z'n omstandigheden.

Zoo ontvouwt Frans Coenen den groei van het pessimisme — belangstellenden zij verwezen naar

het laatste gedeelte van het belangrijke boek — en in deze teekening ligt tegelijk duidelijke aanwijzing, dat het pessimisme, in z'n voeren tot fatalisme en levensonlust, het psycho-pathologische in de hand werkt, dat is dus, een der elementen is, die als oorzaak van de ziekteverschijnselen mogen worden aangemerkt. In de ontuchtering van het vergeefs zoeken naar levenswaarden door een nauwkeurig ontleden van de werkelijkheid, en in de tot wanhoop voerende bewustheid van het alleenstaen in deze leegte, lagen als vanzelf de wortels van een onlust en neerslachtigheid, die tot een snellen opbloei van het pessimisme voeren moesten. En in dezen oorsprong en de verdere ontwikkeling ligt consequent het pathologische als openbaringsvorm opgesloten.

In de eerste groep artikelen die we over dit onderwerp schreven, waarin we de verschijnselen zelf hebben beschouwd en ontloed, wezen we in den breede op de pathologische effecten, die door het pessimisme in de romanliteratuur zijn ingebracht. Thans was ons doel de verklaring van die feiten te vinden, te doen zien, dat het pessimisme inderdaad tot zoodanige uitwassen voeren moet en het dus een der oorzaken is van de psycho-pathologische verschijnselen. Zelfs, het moge uit het voorafgaande gebleken zijn, een der hoofdoorzaken.

Als derde element, naast individualisme en pessimisme, meenen we de beginselloosheid der moderne literatuur te moeten noemen. In een volgend artikel hopen we dat nader aan te toonen.

C. T.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Een Gouden Jubileum.

In de Lente maand van dit jaar heeft de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika feest gevierd. God had groote dingen bij haar gedaan en dies was zij verlijd.

Den 15den Maart was het vijftig jaar geleden, dat Ds G. E. Boer geïnstalleerd werd als de eerste docent der Chr. Geref. Kerk en hem aldoo de taak van de kweeking harer toekomstige predikanten werd opgedragen. Sindsdien staat deze datum bekend in de annalen der Chr. Geref. Kerk in Amerika als de Dies Natalis harer school.

Wat een verrassende groei heeft deze school mogen ervaren! In 1876 ving Docent Boer zijn arbeid aan met een klas van zeven studenten. Thans is het getal dergenen, die aan de Theologische School en Calvin College studeeren, circa driehonderd en vijftig, of vijftig maal zeven. Voor vijftig jaar was er slechts één leeraar aan deze school verbonden. Thans geven niet minder dan twintig professoren college aan deze inrichting. In den eersten tijd was deze inrichting een Theologische School zonder meer met een driejarigen cursus. Thans is aan deze kweekschool voor predikanten verbonden een volledige college, — dat is een inrichting, die zoo ongeveer hetzelfde omvat als de twee laatste jaren van een gymnasium en de twee eerste jaren van een Universiteit hier te lande. Gedurende de eerste jaren van haar bestaan diende de school der Chr. Geref. Kerk uitsluitend voor de opleiding van predikanten. Thans telt zij tal van studenten, die zich ten doel stellen om het onderwijs te dienen of om dokter of advocaat te worden. In 1876 kwam Docent Boer met zijn studenten saam in een schamel bovenkamerke. Thans heeft de school in eigendom een ruime „campus“, die een oppervlakte van vijf honderd beslaat, en als een echt plantsoen uitnemend harmonieert met de prachtige villa's, die het van rondom omgeven. De lessen worden gegeven in het imposante en zeer doelmatige hoofdgebouw, dat het midden van den „campus“ beslaat. En op de ééne hoek van den „campus“ vindt men een dormitorium of hospitium, hetwelk niet alleen plaats biedt aan tachtig studenten, maar ook een ruime gymnastiekzaal bevat.

Het was dus niet zonder groote reden dat de Chr. Geref. Kerk in Amerika feest vierde bij gelegenheid van de vijftigste verjaardag harer school. Gelijk een der feestredenaars opmerkte, mocht van die school betnigd, wat Jakob eenmaal van Jozef zeide: „Jozef is een vruchtbare tak, een vruchtbare tak aan eene fontein; elkeen der takken loopt over den muur. En nu herdacht men met een dankbaar hart den wasdom, dien God aan de school had verleend, maar ook de vele zegeningen, die God in en door de school had geschonken. Van uit die school zijn circa twee honderd en vijftig predikanten ingegaan tot het heerlijk werk van de Bediening des Evangelies. Niet minder dan een twaalfstal van hare oud-leerlingen hebben de kruisvaan geplant onder de Indianen en de Chinezen. Tal van onderwijzers en onderwijzeressen, die thans de zaak van het Christelijk lager onderwijs dienen, hebben hunne kweeking aan Calvin ontvangen. Ook hebben onderscheidene leeraars bij het middellaat onderwijs en college-professoren hunne opleiding geheel of gedeeltelijk aan deze school ontvangen. En daarenboven wordt Calvin door tal van anderen als Alma Mater gehuldigd, die thans andere posities bekleeden in het rijkgevarieerde leven, en nog steeds met dankbaarheid gedenken aan het feit,

dat zij binne verkrigen in beschouwing.

De feestvierter, van den Oceaan, werd, werd den jubileumgedacht. O-metings bel het vele go had willen a school bij d steunen, op moge worde het propage zehouwing. Grand Ra maakte. G plaats der Gen-formeerd genwoordigd werd een op Prof. L. Ber president va voerden. De duizend per de school e deze saame stukken, die in Exceelsi Hindel's Ha der versch. behoeft d flichten te e Ook in de teden, geho ming. Des r monkomst e lege, waarbi wante scho avonds weru herrijk bank een vijftien

Ja, er wa En dat niet voorspoedig minder om d het geloof t haven, en Gods waarh te doen uit lijke gebee Christelijk wam hart Gods besch tot openba een photo maar ook e in het gebe Schrijver: d vader niet hmschijke g bede opzor werd met d van het Ch doeld, maar dacht aan lege.

Moge de de school ijkelijk hee in gunst g hare wortel van Zijn W tot een vol belichten t Amsterda

D. ove

In de „B onderstaand in zijn bro

Zoodat onzen tijd, Ethische r dusgenaan en vuarha Studenten onze kerk aandrige zonderheit aan de H aan tal v wijzeresse beginsel w Men ziel spreken.

Zoo duit eus verdin d Brink: „ daar o.m. de ongunst drukkings Gereformee — we zull